

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

РОГОВА НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

УДК [338.5:338.246.025.2](043.3)

**БЮДЖЕТНІ МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор *Макаренко Михайло Ілліч*, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», завідувач кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор *Фролов Сергій Михайлович*, Сумський державний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри фінансів і кредиту;

кандидат економічних наук *Корнєєв Максим Валерійович*, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара МОН України, доцент кафедри фінансів.

Захист дисертації відбудеться «__» травня 2013 р. о __ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України» за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий «__» квітня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Незважаючи на поширення та розвиток ринкових умов господарювання, наявність збалансованої системи державного регулювання виступає необхідною умовою ефективного функціонування економіки будь-якої країни, забезпечуючи подолання тих негативних ефектів, які не можуть бути нейтралізовані виключно за допомогою механізмів ринкової саморегуляції. Особлива значущість важелів державного впливу проявляється у сфері ціноутворення, зважаючи на ключову роль ціни та, зокрема, цінової стабільності у формуванні вартісних пропорцій суспільного відтворення, стимулюванні ділової активності та забезпеченні рівноваги товарного і грошового ринків.

При цьому досягнення цілей фінансової та цінової стабілізації при виникненні кризових явищ в економіці можливе в основному за рахунок бюджетних методів впливу, які, виступаючи економічними методами регулювання, носять більш адміністративний, обов'язковий характер порівняно з монетарними заходами, забезпечуючи вищу результативність в умовах невизначеності та турбулентності зовнішнього середовища.

Таким чином, виникає об'єктивна потреба в узагальненні та систематизації підходів до застосування методів державного регулювання процесів ціноутворення, удосконалення та визначення податкових і бюджетно-видаткових важелів впливу на ціни.

Основні теоретико-методологічні засади та практичні аспекти застосування бюджетних важелів регулювання цін розглядаються у роботах таких вітчизняних дослідників, як М. М. Артус, Г. В. Василевська, З. М. Васильченко, Д. М. Гладких, А. Б. Дрига, М. М. Каленський, М. В. Корнєєв, Я. В. Литвиненко, М. І. Макаренко, В. М. Опарін, Д. В. Полозенко, Г. М. Філюк, С. М. Фролов, І. Я. Чугунов та інші. Значну увагу дослідженню підходів до застосування бюджетних методів регулювання цін приділяють у своїх працях також російські та інші зарубіжні дослідники, такі як Е. П. Бабін, Н. Х. Вафіна, В. Є. Єсіпов, В. Ойкен, І. К. Салімжанов, Г. А. Тактаров, О. М. Цацулін, Е. А. Уткін.

Незважаючи на достатньо повне дослідження сутності, методів формування та функціональних характеристик ціни у розрізі ряду економічних теорій, питання вибору дієвих методів, форм та інструментів державного впливу на процеси ціноутворення досі залишаються дискусійними. Більш глибокого дослідження потребують також методологічні аспекти реалізації завдань бюджетного регулювання цін в умовах зростання ступеня міжнародної економічної інтеграції та розвитку партнерських відносин на рівні окремих підприємств різних країн, що обмежує можливості державного впливу на ціни та зумовлює формування нових видів зовнішніх загроз та цінових ризиків.

Актуальність вирішення вищезазначених проблем та недостатній рівень його теоретико-методологічного обґрунтування у вітчизняних наукових дослідженнях обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати дисертанта враховані при підготовці звітів за науково-дослідними

роботами, що виконуються в ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. Зокрема, до звіту за темою “Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні” (номер держреєстрації 0103U006965) увійшли висновки дисертанта щодо формалізації взаємозв’язку між цінами та обсягами надходжень за різними видами податків; за темою “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер держреєстрації 0109U006782) – пропозиції щодо врахування рівня інтеграції та ступеня економічного розвитку держави в процесі прийняття управлінських рішень з приводу застосування податкових методів регулювання цінами.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науково-методичних засад застосування методів бюджетного регулювання для забезпечення стабільності цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

Поставлена мета дисертаційного дослідження зумовила доцільність вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності ціни як економічної категорії і об’єкта державного впливу, дослідити особливості прояву функціонального змісту ціни в ринковій економіці;
- проаналізувати та систематизувати теоретико-методологічні підходи до державного регулювання цін та процесів ціноутворення;
- розглянути основні форми міжнародної економічної інтеграції та ідентифікувати основні характеристики її впливу на процеси ціноутворення і формування задач державного регулювання цін в умовах інтеграції;
- обґрунтувати напрямки і особливості впливу податкових та видатково-бюджетних регуляторів на цінову складову державної політики;
- провести дослідження світових тенденцій бюджетного антикризового регулювання та сформулювати на основі виявлених переваг комплексну систему стабілізації кон’юнктури вітчизняної економіки;
- розробити методичний підхід до ідентифікації залежності індексу споживчих цін (а також індексу цін в промисловості, будівництві, сільському господарстві) від обсягів надходжень за різними видами податків;
- формалізувати короткостроковий і довгостроковий вплив подальшого напрямку інтеграційного розвитку України на рівень економічного ефекту в державі;
- обґрунтувати напрямки удосконалення державного регулювання процесів ціноутворення та правового упорядкування трансфертних цін.

Об’єктом дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі бюджетного регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку шляхом застосування податкових та бюджетно-видаткових інструментів.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дисертаційного дослідження склали фундаментальні положення економічної теорії, державного регулювання економіки, теорії оподаткування, сучасні концепції бюджетного та податкового менеджменту, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені проблемам бюджетного регулювання цін в умо-

вах інтеграційного розвитку економіки. При розв'язанні поставлених завдань застосовувалися такі загальнонаукові методи дослідження: наукової абстракції, логічного узагальнення, порівняння та систематизації – при обґрунтуванні основних теоретичних положень та категоріального апарату; синтезу та аналізу – при визначенні сучасних закономірностей та стратегічних перспектив інтеграційного розвитку економіки України; порівняльного аналізу – при дослідженні міжнародних тенденцій бюджетного антикризового регулювання економіки; кореляційно-регресійного та багатофакторного аналізу – при розробці методичних підходів до оцінки взаємозв'язку між цінами та обсягами податкових надходжень за різними видами податків; методи економіко-математичного моделювання – при оцінці пріоритетності векторів інтеграційного розвитку України.

Інформаційно-фактологічну основу дослідження склали: закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, звітні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, аналітичні огляди Міністерства доходів і зборів України (Державної податкової служби України), міжнародних аналітичних та аудиторських агентств; аналітичні огляди та звіти міністерств і відомств; аналітична інформація науково-дослідних установ; монографічні дослідження та наукові публікації з питань бюджетних методів регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розвитку науково-методичних засад бюджетних методів регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

вперше:

- розроблено науково-методичний підхід до встановлення рівня взаємозв'язку між цінами та обсягами надходжень до державного бюджету за різними видами податків, який базується на побудові економетричних моделей. Даний підхід дозволяє оптимізувати цінову політику в державі, враховуючи кореляцію базових показників доходної і видаткової частин бюджету та кількісно оцінити вплив кожного виду податків як на загальний рівень цін споживчого ринку, так і на рівень цін в межах бюджетоутворюючих видів економічної діяльності (промисловість, будівництво, сільське господарство);

удосконалено:

- методичні основи формування системи комплексного бюджетного регулювання з метою стабілізації економічної кон'юнктури через встановлення рівноважної ціни за допомогою прямих та непрямих податків, на основі врахування переваг і недоліків податкових інструментів, зважених на сучасні особливості розвитку вітчизняної економіки;
- методичні засади оцінки пріоритетності векторів інтеграційного розвитку України, які, на відміну від існуючих, передбачають порівняння двох і більше сценаріїв міжнародного співробітництва та враховують економічний ефект як у короткостроковому періоді (на основі побудови авторегресійної моделі), так і в довгостроковому періоді (за допомогою розробки дистрибутивно-лагової авторегресійної моделі);

набули подальшого розвитку:

- теоретичні засади визначення пріоритетних напрямків та завдань державного регулювання цін із застосуванням бюджетно-податкових важелів за умов участі країни в процесах міжнародної економічної інтеграції на основі додаткового врахування двох ключових факторів: ступеня економічного розвитку країни порівняно з державами-партнерами, що інтегруються; етапу економічної інтеграції. Застосування даного підходу дозволить мінімізувати прояв негативних ефектів та прискорити отримання очікуваних переваг від інтеграції;
- теоретичні підходи до сутнісно-функціональної характеристики ціни, що дозволяють врахувати особливості впливу цінових інструментів на пропорції економічного розвитку та діяльність конкретних суб'єктів господарювання через ідентифікацію особливостей прояву функцій ціни на макро- та мікроекономічному рівнях;
- засади визначення системи реформування цінового субсидування на основі пропозицій щодо ідентифікації факторів впливу, задач та проблемних аспектів процесу реалізації корегуючих дій. Це дозволило обґрунтувати перспективні засади трансформації механізму регулювання цін;
- теоретичне підґрунтя державного регулювання цін із: 1) застосуванням інструментів бюджетно-податкової політики з метою прямої дії на ціни; 2) урахуванням ступеня та характеру впливу інтеграційних процесів на економіку з ідентифікацією відповідних переваг і загроз; 3) удосконаленням державного контролю процесів ціноутворення з приведенням його до міжнародних стандартів; 4) розвитком нормативно-правової бази у сфері трансфертного ціноутворення транснаціональних компаній.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що обґрунтовані в роботі теоретичні положення доведено до рівня методичних і практичних рекомендацій, які можуть бути використані комітетами Верховної Ради України з питань бюджетно-податкової політики; Міністерством доходів і зборів України (Державною податковою службою України) при формуванні методичної бази та аналітичних оглядів з питань оподаткування та трансфертного ціноутворення у фінансовому та реальному секторах економіки; органами місцевого самоврядування, що здійснюють цінове регулювання, з метою підвищення ефективності процесу реформування вітчизняної економіки.

Висновки та рекомендації дисертанта щодо особливостей проведення внутрішньогосподарського ціноутворення впроваджено в діяльність Черкаського обласного комунального підприємства «Фармація» (довідка від 15.04.2010 № 05-14/34); щодо оптимізації структури посівних площ підприємств залежно від поточної та прогнозованої цінової ситуації на ринку та обсягів субсидування з державного бюджету – у діяльність ДП «ДГ «Еліта» Черкаського інституту АПК (довідка від 19.04.2010 № 36); щодо визначення взаємозв'язку між індексом цін в регіоні та обсягами бюджетних надходжень за різними видами податків – у діяльність Департаменту економіки та розвитку Черкаської міської ради (довідка від 12.10.2011 № 231/72); щодо реалізації державного регулювання цін з урахуванням впливу інтеграційних процесів, а також механізму нагляду за трансфертним

ціноутворенням – у діяльність Черкаського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (довідка від 18.04.2012 №58).

Одержані автором результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ) при викладанні навчальних дисциплін «Міжнародна економіка», «Макроекономіка», «Бюджетна система», «Фінанси» (акт про впровадження у навчальний процес від 17.10.2012).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є завершеною, самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, які виносяться на захист, відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах його особистого внеску.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися, обговорювалися і отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях, серед яких: III Міжнародна науково-практична конференція «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, 2005 р.); I–VII міжнародних науково-практичних конференціях «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків» (м. Черкаси, 2006–2012 рр.); II, IV та V міжнародних науково-практичних конференціях «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (м. Суми, 2007 р., 2009–2010 рр.); III Міжнародна науково-практична конференція аспірантів і студентів «Проблеми развития финансовой системы Украины в условиях глобализации» (м. Сімферополь, 2007 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та менеджмент: перспективи розвитку» (м. Суми, 2012 р.); XV Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 2012 р.).

Публікації. Основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертанта опубліковано у 21 науковій праці загальним обсягом 3,3 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,07 друк. арк., у тому числі: 8 статей у журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки; 13 публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

Структура і зміст роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 249 сторінок, у тому числі: основного тексту 186 сторінок, 17 таблиць, 37 рисунків, 5 додатків, список використаних джерел з 183 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, визначено зв'язок дисертації з науковими програмами і темами, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретико-методологічні основи регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку країни”** досліджено сутнісно-функціональну характеристику ціни, узагальнено теоретико-методологічні підходи до вибору форм і методів цінового регулювання, проаналізовано напрямки трансформації механізму державного регулювання цін в умовах зростання відкритості економіки та посилення інтеграційних процесів.

На основі систематизації наукових підходів до визначення сутності ціни автором акцентується увага на трьох принципових підходах до розгляду даної економічної категорії, що ґрунтуються на відповідних теоретичних концепціях: теорії вартості, теорії граничної корисності та теорії попиту і пропозиції. Зважаючи на багатоаспектність категорії «ціна», в роботі проведено дослідження її сутності та ролі в ринковій економіці через аналіз функцій, які вона виконує.

Автором доведено, що дослідження особливостей функціонального змісту категорії «ціна» доцільно здійснювати на макрорівні (загальнодержавний) та мікрорівні (в розрізі окремих підприємств, домогосподарств). Прояв функціонального змісту ціни на макрорівні полягає в: 1) обліку сукупних витрат на виробництво товарів і послуг та формуванні таких макропоказників, як ВВП, загальний рівень цін (облікова та вимірювальна функція ціни); 2) забезпеченні рівноваги товарного і грошового ринків (функція зрівноваження попиту і пропозиції); 3) перерозподілі капіталу між галузями економіки (функція ціни як критерій розміщення виробництва); 4) впливі на загальні обсяги виробництва і споживання груп товарів (стимулююча функція); 5) розподілі ВВП через бюджетно-податкову систему (розподільча функція). Відповідно, на мікрорівні: 1) в обліку статей витрат на виробництво продукції кожним суб'єктом господарювання (облікова та вимірювальна функція ціни); 2) задоволенні потреби споживачів та забезпеченні норми прибутку для виробників (функція зрівноваження попиту і пропозиції); 3) вибір підприємством виду і сфери діяльності (функція ціни як критерій розміщення виробництва); 4) обсяги виробництва і споживання окремих видів товарів підприємства (стимулююча функція); 5) розподіл доходу суб'єкта господарювання (розподільча функція).

Автором досліджено питання державного регулювання цін та процесів ціноутворення, виділено дві групи факторів, що визначають необхідність державного впливу на ціни, а саме: зумовлені недоліками ринкової саморегуляції (неврахування соціальних, екологічних та інших потреб суспільства; тривалий час для стабілізації економічної ситуації при виникненні кризових явищ) та викликані потребами держави і виконанням її функцій (непрямі податки як джерело наповнення бюджету; обмеження споживання певних товарів; проведення політики протекціонізму; контроль діяльності монополій).

Дослідження теоретичних основ цінового регулювання засвідчило відсутність єдиного підходу до класифікації форм, методів та інструментів державного регулювання цін і процесів ціноутворення. Автором доведена пріоритетність розгляду методів державного впливу на ціни у розрізі бюджетно-податкових (оподаткування, регулювання державних витрат, встановлення рівня мінімальної заробітної плати) та монетарних методів (регулювання грошово-

го обігу, облікової ставки, кредитна і валютна політика), що зумовлено наявністю суттєвих відмінностей у характері та тривалості впливу зазначених методів на об'єкти регулювання, різними цілями та суб'єктами регуляторного впливу.

У роботі вказується на необхідність трансформації традиційних підходів до цінового регулювання в умовах розвитку інтеграційних процесів. У контексті дисертаційного дослідження інтеграція розглядається в аспекті конвергенції рівнів цін та гармонізації процесів ціноутворення країн, що інтегруються, а також універсалізації методів цінового регулювання в межах регіональних та глобальних інтеграційних утворень.

Дослідження форм і видів інтеграції, а також рівня їх впливу на економічний розвиток країн, що інтегруються, дозволило систематизувати потенційні загрози та переваги даних процесів для економіки (рис. 1).

Можливими позитивними наслідками міжнародної економічної інтеграції визначені: забезпечення кращих умов для торгівлі; збільшення обсягів та підвищення ефективності виробництва; обмін технологіями та інноваційний розвиток; залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва і створення нових робочих місць.

Автором акцентується увага на тому, що досягнення переваг інтеграції можливе лише тоді, коли інтегруються рівні за економічним розвитком держави. У протилежному випадку інтеграція може призвести до негативних наслідків, особливо для економічно менш розвинутої країни.

У роботі обґрунтовується доцільність здійснення державного впливу на ціни на всіх стадіях інтеграційного процесу з огляду на необхідність врегулювання можливих цінових дисбалансів та інших недоліків, викликаних негативними проявами інтеграції, та водночас сприяння більш швидкому та повному розкриттю позитивних ефектів від інтеграції. Відповідно до того, які недоліки та потенційні переваги для економіки держави в цілому та окремих суб'єктів господарювання можуть бути досягнуті при кожній із форм економічної інтеграції, автором сформовано систему задач, що ставляться перед національними органами регулювання і можуть бути вирішені із застосуванням бюджетно-податкових методів (див. рис. 1).

Автором наголошується, що міжнародна економічна інтеграція здійснює суттєвий вплив на перебіг економічних процесів в країні та на можливості застосування важелів державного регулювання для корегування даного впливу. Особливо це є характерним для найвищих форм міжнародної інтеграції – економічного і валютного союзу, коли ключові важелі з управління внутрішнім щодо інтеграційного об'єднання ринком передаються наднаціональним інститутам.

У другому розділі «**Вплив бюджетних методів регулювання цін на розвиток економічних процесів у державі**» розглянуто особливості використання податків як інструмента бюджетного регулювання цін, досліджено питання функціонування бюджетно-видаткового механізму цінового регулювання в Україні, проаналізовано світові тенденції бюджетного антикризового регулювання.

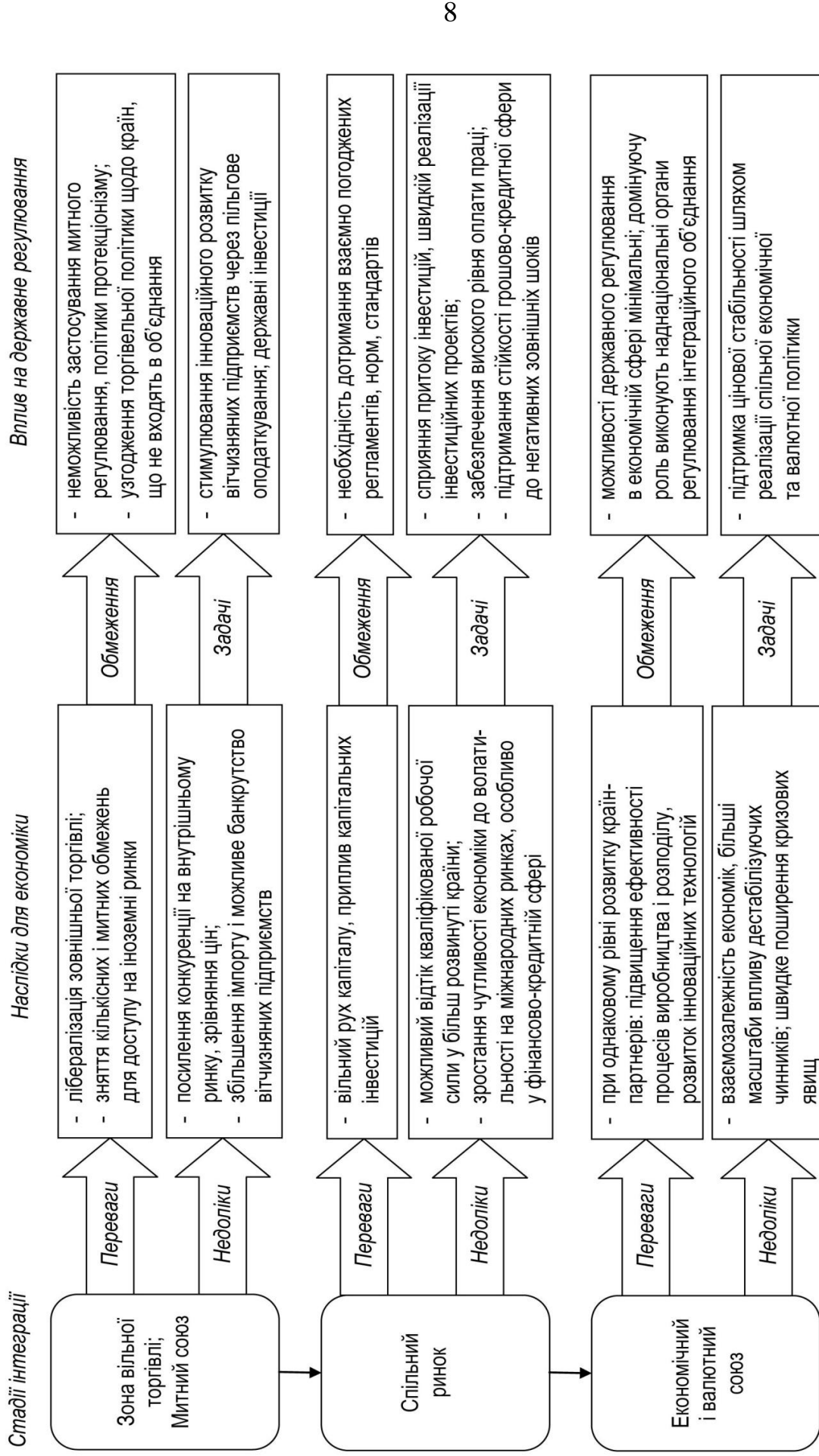

Рисунок 1 – Вплив міжнародної економічної інтеграції на реалізацію бюджетно-податкової політики держави

Проведений аналіз базових факторів формування ціни засвідчив, що в умовах вітчизняної економіки такими чинниками паралельно з непрямими податками виступають також податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб, сутність впливу на ціни яких полягає у корегуванні сукупного попиту та пропозиції. Підкреслюється, що особливості впливу прямих податків проявляються в безпосередній їх дії на доходи економічних суб'єктів та врахуванні норми прибутку при формуванні ціни на товари, роботи і послуги.

На основі використання статистичних методів аналізу динамічних рядів автором проаналізовано взаємозв'язок між прямими і непрямими податками та ціною. Враховуючи отримані результати, обґрунтовано, що: 1) запропоноване державними органами влади паралельне введення з податком на додану вартість (ПДВ) податку з обороту призведе до значного погіршення ситуації у секторі роздрібною торгівлі та негативно позначиться на доходах як споживачів, так і підприємств, в той час як зменшення ставки ПДВ в майбутньому без активного державного контролю не призведе до зменшення цін; 2) у частині акцизного податку (АП) основний акцент необхідно робити на збільшенні адвалорних ставок податку, що дозволить збільшувати надходження до бюджету за наявності інфляційних процесів та зрівноважувати ціни на товарному ринку; 3) зміна ставок мита повинна базуватись на існуючих пріоритетах розвитку держави в той чи інший період її становлення; 4) подальше зменшення ставок податку на прибуток (ППП) позитивно вплине на цінову стабільність та підвищить можливості державного регулювання кон'юнктури ринку; 5) з метою встановлення рівноважної ціни на товари та послуги обсяг попиту доцільно корегувати за рахунок більшої диференціації шкали податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Автором наголошено, що ефективність регулювання та контролю за процесом стабілізації цін у країні обумовлюється врахуванням синергетичного ефекту впливу кожного податку, дія яких диференційована за характером (прямий, опосередкований), строком (короткостроковий, довгостроковий) та рівнем (макроекономічний, мікроекономічний), а також динаміки інфляційних процесів у державі.

На основі формалізації впливу видатків бюджету на ціни встановлено, що результативність субсидування та отримання ефекту зниження цін досягається тільки за умови адекватної оцінки видів діяльності і продукції, що потребують дотування, рівня доступності пільгових цін для малозабезпечених верств населення та імовірнісних змін рівня конкуренції на ринку.

Проведений аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду у частині обсягів і структури субсидій з державного бюджету засвідчив проблему пошуку компромісу між необхідністю різкого скорочення бюджетних трансфертів та нівелювання негативного впливу зниження обсягу субсидій, що автоматично може призвести до погіршення рівня життя населення та проблем у транспортній сфері, в сільському і житлово-комунальному господарстві – як найбільших реципієнтів бюджетних коштів.

Виходячи з цього, автором зауважується необхідність формування зваженого підходу до корегування та контролю темпів реформування системи субси-

дування, який повинен враховувати наступні чотири складові: податкову (скорочення розміру субсидій у короткостроковому періоді вимагає використання різних видів податкових пільг); адміністративну (реформування інституту субсидування вимагає гнучкого механізму його реалізації); соціальну (зменшення обсягу субсидій не повинно погіршувати рівень життя населення країни); політичну (спроможність уряду проводити власну діяльність в межах чітко визначеного обсягу наявних фінансових ресурсів).

Грунтуючись на засадах ефективності проведення прямого бюджетного регулювання, дотримання яких державними органами влади є обов'язковою умовою поступального розвитку вітчизняної економіки та дієвості реалізації бюджетної реформи, автором формалізовано вплив податків та бюджетних видатків на ціни (рис. 2).

В рамках дослідження сучасної бюджетної політики в Україні автором виділено основні проблеми управління цінами: домінуючу роль у бюджетно-податковому механізмі виконують не регулююча та стимулююча функції, а фіскальна (податки неефективно використовуються з метою згладжування цінних коливань в економіці); наявні широкі можливості для ухилення від сплати податків, що сприяє зростанню обсягів тіньового сектора економіки (порушення базових засад формування конкурентного ринку, на якому може сформуватись рівноважна ціна); значна частина коштів на субсидування спрямовується на підтримку збиткових державних підприємств та виробництво нерентабельних видів продукції (відсутність можливості нівелювати цінові диспропорції в галузях вітчизняної економіки).

З метою емпірично обґрунтованого та максимально результативного вирішення ідентифікованих проблем було досліджено міжнародний досвід застосування заходів бюджетного регулювання цін різних груп країн: розвинуті країни світу (Австралія, Канада, Японія); провідні країни Євросоюзу (Німеччина, Франція, Бельгія, Швейцарія, Великобританія, Фінляндія); країни ЄС, що зазнали найбільших збитків в період кризи 2008–2009 рр. та опинилися на межі дефолту (Португалія, Італія, Греція, Іспанія); постсоціалістичні країни Східної Європи (Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина). Розглянута кластеризація дозволяє сформулювати ґрунтовні та адекватні висновки щодо характеру державного бюджетного регулювання цін, пріоритетних сфер державної підтримки та визначити вектор розвитку держави у посткризові роки.

Аргументовано, що реформування бюджетної сфери в Україні, зважаючи на необхідність збереження цін стабільними та врахування специфіки розвитку вітчизняної економіки, має відбуватись в декілька етапів та носити дуалістичну спрямованість. У короткостроковому періоді як основні бюджетні інструменти регулювання цін слід розглядати: використання прискорених методів амортизації, своєчасне та повноцінне відшкодування ПДВ, скорочення бюджетних видатків міністерств; підтримку підприємств малого і середнього бізнесу; розвиток реального сектора економіки. У довгостроковій перспективі пріоритетними вважаються: стимулювання приватних інвестицій, активізація роботи по боротьбі з офшорними зонами та посилення співпраці з іншими країнами для вирішення проблем подвійного оподаткування.

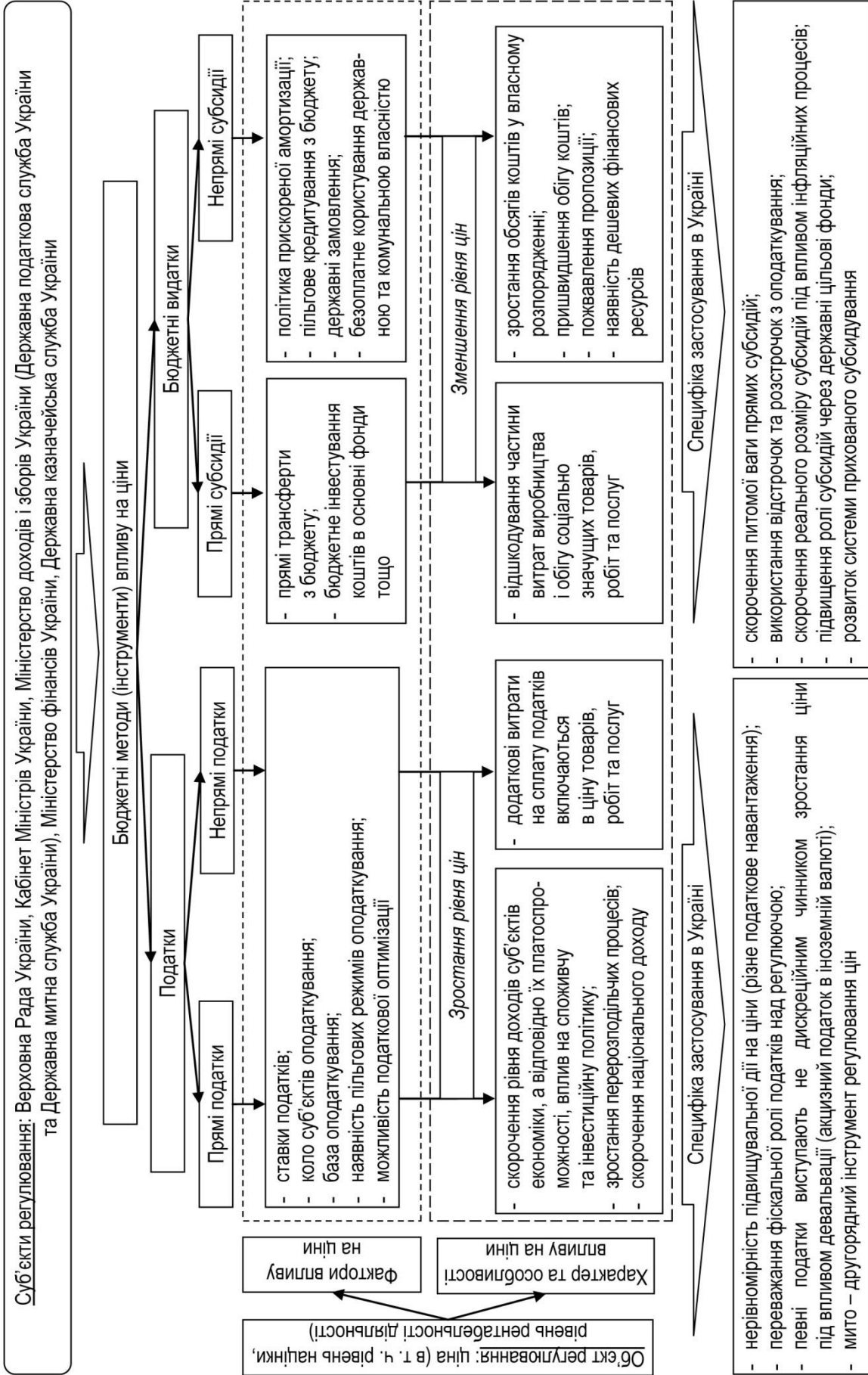

Рисунок 2 – Вплив бюджетних регуляторів на цінову складову державної політики

Комплексність завдань бюджетної політики розглядається автором як намагання державних органів влади, з одного боку, прискорити наповнюваність державного бюджету, не збільшуючи розмір податкового навантаження, а з іншого, підтримувати рівень купівельної спроможності суб'єктів господарювання і населення через трансформацію системи цінового субсидування.

У третьому розділі «**Розвиток методичних засад бюджетного регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки**» формалізовано взаємозв'язок між індексом споживчих цін (ІСЦ) та обсягами податкових надходжень до державного бюджету за різними видами податків; поглиблено методичний інструментарій оцінки привабливості інтеграційного розвитку України; досліджено пріоритетні напрямки удосконалення державного регулювання цін у розрізі бюджетно-податкових методів впливу в умовах розвитку інтеграційних процесів.

Визначивши пріоритетність використання податкових важелів як інструментів бюджетного управління цінами в умовах інтеграційного розвитку економіки, автор пропонує провести формалізацію взаємозв'язку між індексом цін в розрізі його видів та надходженнями від різних видів податків. Розроблений на основі економетричного моделювання науково-методичний підхід дозволяє визначити силу та напрямок впливу різних видів податків як на ІСЦ в цілому по вітчизняній економіці, так і окремо в частині бюджетоутворюючих видів діяльності (промисловість, будівництво, сільське господарство). Можливість врахування в межах проведеної формалізації нелінійного впливу певних видів податків на ціни (точок перегину) створює додаткові засади пошуку оптимальної пропорції між обсягами надходжень до державного бюджету та рівнем податкового навантаження. Практичні результати запропонованого підходу наведені в табл. 1.

За результатами проведених розрахунків підтверджено положення відносно домінуючого впливу на загальний рівень споживчих цін ПДВ, ППП та ПДФО. Додатково встановлені наступні закономірності: 1) збільшення ПДВ до певного рівня (96872,38 млн. грн.) пропорційно впливає на зростання ІСЦ, перетин вказаного граничного значення призводить до послаблення дії даного непрямого податку на ціни. Це може пояснюватись або значним розширенням бази оподаткування при зменшенні ставки ПДВ, або надмірним навантаженням і переходом суб'єктів господарювання в «тінь»; 2) для ПДФО і ППП характерна протилежна тенденція, при зростанні ПДФО до рівня в 23 109,37 млн грн., а ППП до 130 000,00 млн. грн. ІСЦ буде поступово зменшуватись, в той час як після перетину екстремумів простежуватиметься зростаюча тенденція. Дані зміни обумовлені впливом прямих податків на встановлення рівноважного попиту та пропозиції на ринку товарів та послуг.

Наявність непрямих залежностей між податковими надходженнями та індексом цін характерні також для сільського господарства. Паралельно з ПДВ циклічність впливу простежується також для фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), особливістю даного податку є те, що досягнувши значення в 257,10 млн грн., встановлюється надмірне податкове навантаження на сільгоспвиробників та держава за рахунок субсидування починає штучно знижувати ціни.

Закономірності взаємозв'язку цін та податків у промисловості і будівництві описані на основі нелінійного багатофакторного рівняння виду функції Кобба-Дугласа. Специфікою взаємозв'язку результативної та факторних ознак для даних видів діяльності є те, що як для промисловості, так і для будівництва, релевантними будуть ППП та ПДВ. Рівень впливу визначених податків на ціну в досліджуваних галузях економіки теж буде подібний: ППП пропорційно впливає на індекс цін (ІЦ), а ПДВ до обсягу в 10 000 млн грн. спричиняє швидке підвищення ІЦ в межах від 0,3 до 2,7 %, а далі темпи зростання цін сповільнюються.

Таблиця 1 – Емпіричні результати економетричної моделі залежності індексів цін від обсягів податкових надходжень за різними видами податків

Вид ІЦ	Форма економетричної залежності відповідного ІЦ та певних видів податків	Податки, які здійснюють вплив на ціни ($t_\phi > t_\kappa$)*	Податки, для яких характерний найбільший вплив на ІЦ	Податки, для яких існує точка перегину
Споживання	$y_1 = 134.8681 - 0.0016x_1 - 0.0016x_2 + 0.0019x_3 - 0.0019x_4 - 1.0236x_5 + 3.55 \cdot 10^{-8} x_1^2 + 1.19 \cdot 10^{-8} x_2^2 - 9.63 \cdot 10^{-9} x_3^2$	ПДФО (x_1), ППП (x_2), ПДВ (x_3)	ПДВ (x_3)	ПДФО (x_1), ППП (x_2), ПДВ (x_3)
Промисловість	$y_2 = \exp(3.1538) \cdot x_1^{0.0393} \cdot x_2^{0.6806} \cdot x_3^{-0.6222} \cdot x_4^{0.0276} \cdot x_5^{0.2290}$	ПДФО (x_1), ППП (x_2), ПДВ (x_3)	ППП (x_2), ПДВ (x_3)	–
Будівництво	$y_3 = \exp(4.4246) \cdot x_1^{0.0247} \cdot x_2^{0.3050} \cdot x_3^{-0.2111} \cdot x_4^{-0.0951} \cdot x_5^{0.0561}$	ППП (x_2), ПДВ (x_3), АП (x_4)	ППП (x_2), ПДВ (x_3)	–
Сільське господарство	$y_4 = -54.0623 + 0.0029x_1 + 3.2542p_2 - 0.0017x_3 + 0.0020x_4 - 6.1368x_5 - 0.0063p_2^2 + 3.71 \cdot 10^{-9} x_3^2$	ПДФО (x_1), ФСП (p_2), ПДВ (x_3), АП (x_4)	ФСП (p_2), ПДВ (x_3)	ФСП (p_2), ПДВ (x_3)

Примітки: ($t_\phi > t_\kappa$)* – фактичне значення критерію Стьюдента більше за його критичне значення; x_1 – ПДФО, млн грн., x_2 – ППП, млн грн., x_3 – ПДВ, млн грн., x_4 – АП, млн грн., x_5 – рівень податкового навантаження за іншими податками (ІП), %; p_2 – ФСП млн грн.

Зважаючи на посилення інтеграційних процесів, які вимагають від державних органів влади визначення чіткої стратегії подальшого розвитку України, досліджено переваги та недоліки вступу до одного з міжнародних торговельних об'єднань (Зона вільної торгівлі ЄС та Митний союз ЄврАзЕс) та запропоновано науково-методичний підхід до оцінки пріоритетності напрямку інтеграційного розвитку.

У роботі запропоновано наступний алгоритм: 1) ідентифікація та обґрунтування результативної ознаки (абсолютний приріст ВВП) та факторних ознак в межах реального (рівень зносу обладнання (r_1), вартість засобів виробництва (r_2), дохід від реалізації товарів і послуг вітчизняними підприємствами (r_3), обсяг експорту (r_4)) і фінансового (капітальні інвестиції (f_1), зміна валютного ку-

ресу (f_2), вартість кредитних ресурсів (f_3), доходи населення (f_4)) секторів, а також ринку праці (рівень зайнятості (l_1), частка економічно активного населення (l_2), рівень кваліфікації (l_3)); 2) визначення ступеня і характеру впливу кожного з релевантних показників з точки зору оцінки привабливості напрямку інтеграційного розвитку як у короткостроковий, так і довгостроковий періоди; 3) проведення шляхом природної нормалізації кількісної оцінки показників-стимуляторів і дестимуляторів; 4) розробка економіко-математичної моделі оцінки привабливості напрямку інтеграційного розвитку: авторегресійна модель у розрізі короткострокового періоду та дистрибутивно-лагова авторегресійна модель у межах довгострокового періоду (1):

$$\begin{cases} \Delta GDP_t = a_0 + \sum_{i=1}^4 a_i R_{i,t} + \sum_{i=1}^4 a_{4+i} F_{i,t} + \sum_{i=1}^3 a_{8+i} L_{i,t} \\ \Delta GDP_t = \beta_0 + \left[\sum_{i=1}^4 \beta_i R_{i,t} + \sum_{i=1}^4 \gamma_i R_{i,t-\tau} \right] + \left[\sum_{i=1}^4 \beta_{4+i} F_{i,t} + \sum_{i=1}^4 \gamma_{4+i} F_{i,t-\tau} \right] + \\ + \left[\sum_{i=1}^3 \beta_{8+i} L_{i,t} + \sum_{i=1}^3 \gamma_{8+i} L_{i,t-\tau} \right] \end{cases} \quad (1)$$

де ΔGDP_t – абсолютний приріст ВВП у t -й період часу (рік); $R_{1,t}, R_{2,t}, R_{3,t}, R_{4,t}; F_{1,t}, F_{2,t}, F_{3,t}, F_{4,t}; L_{1,t}, L_{2,t}, L_{3,t}$ – нормалізоване значення кількісної оцінки відповідно реального сектора (r_1, r_2, r_3, r_4), фінансового сектора (f_1, f_2, f_3, f_4) та ринку праці (l_1, l_2, l_3) у t -й період часу (рік); $a_0, a_i, \beta_0, \beta_i, \gamma_i$ – константи, параметри рівняння регресії; τ – величина лагу; $R_{i,t-\tau}, F_{i,t-\tau}, L_{i,t-\tau}$ – нормалізоване значення i -ї кількісної оцінки відповідно реального і фінансового секторів та ринку праці у t -й період часу (рік) з лагом τ ;

Результатом проведеної оцінки є можливість формування аналітичної бази прийняття управлінських рішень щодо врахування ступеня економічної доцільності прийняття торговельного режиму (рівня цін на внутрішніх і зовнішніх ринках) певного інтеграційного об'єднання.

У роботі визначено, що на сучасному етапі найбільшого поширення в Україні набула міжнародна інтеграція на мікрорівні, що полягає у розвитку системних взаємозв'язків між підприємствами різних держав та формуванні транснаціональних корпорацій. Основними завданнями бюджетно-податкового регулювання цін при такій формі інтеграції визначено: уникнення подвійного оподаткування; контроль та регулювання процесів трансфертного ціноутворення з метою запобігання заниженню загальної суми податків, що сплачуються транснаціональними корпораціями; приведення до міжнародних стандартів вітчизняної системи державного контролю процесів ціноутворення; удосконалення нормативно-правової бази у сфері бюджетно-податкового регулювання з урахуванням ступеня і характеру економічної інтеграції.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладної задачі, що полягає в удосконаленні науково-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо застосування методів бюджетного регулювання для забезпечення стабільності цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

За результатами дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Ціна є складною, багатоаспектною економічною категорією, що має різні прояви реалізації свого функціонального змісту на мікро- та макрорівнях. Узагальнення еволюції наукової думки щодо визначення сутності ціни дозволило зробити висновок про існування трьох принципових підходів до розгляду даної економічної категорії, що ґрунтуються відповідно на трьох теоретичних концепціях: теорії вартості, теорії граничної корисності та теорії попиту та пропозиції.

2. Ціни, як об'єкт регулювання, знаходяться під впливом адміністративних, монетарних та бюджетних важелів, при цьому дія останніх двох може бути реалізована у двох формах – прямій та опосередкованій. Участь держави у регулюванні процесів ціноутворення забезпечує досягнення ряду соціальних, економічних, екологічних та інших переваг, що в переважній більшості носять загальносуспільне значення, та не можуть бути досягнуті при використанні механізмів вільного ринкового ціноутворення.

3. Участь країни у світових інтеграційних процесах призводить до зміни ряду характеристик та показників її економічного розвитку, що у сфері цінового регулювання проявляється як конвергенція рівнів цін та динаміки їх руху з перебігом часу; а також як універсалізація макроекономічних методів регулювання цін через зближення інструментарію грошово-кредитної та бюджетної політики.

4. Застосування податкових методів дає можливість прямо чи опосередковано регулювати доходи суб'єктів економіки та процеси ціноутворення. При податковому регулюванні економіки слід детально оцінювати характер та напрямок впливу кожного податку, а також рівень чутливості суб'єктів господарювання до зміни податкового навантаження. Субсидії та дотації в Україні виступають здебільшого пасивним інструментом державного регулювання і направлені на підтримку соціально значимих видів товарів, робіт та послуг.

5. В Україні доцільно продовжувати процес реформування податкової системи з метою зниження загального рівня податкового навантаження, скорочення кількості податкових платежів та часу, необхідного на їх виконання, що в сукупності підвищить ефективність податкових методів державного регулювання, стимулюватиме рівень конкурентоспроможності економіки та лібералізуватиме інфраструктуру функціонування реального сектора.

6. Підвищення ефективності системи бюджетних видатків має бути реалізовано у частині їх диференціації згідно з принципом пріоритизації. Встановлення чітких критеріїв оцінки результативності здійснюваних державних вида-

тків та зниження витрат на фінансування державного апарату дозволить спрямовувати вивільнені кошти на підвищення сукупного попиту та формування державних інвестицій. Це призведе до акумуляції додаткових фінансових ресурсів, необхідних для ефективного державного регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки.

7. Проведено формалізацію взаємозалежності між індексом цін у розрізі його видів та обсягами надходжень до державного бюджету за різними видами податків за допомогою використання інструментарію економіко-математичного моделювання. Встановлені сила, напрямок та пріоритетність впливу кожного з податків на ІСЦ та ІЦ в промисловості, будівництві, сільському господарстві дозволили ідентифікувати кількісні критерії оптимальної бюджетної політики держави (рівень податкового навантаження, темпи зростання цін та обсяг надходжень коштів до державного бюджету).

8. Визначено, що перспективним напрямком обґрунтування пріоритетності векторів інтеграційного розвитку України виступає побудова авторегресійної моделі для оцінки економічного ефекту в короткостроковому періоді та розробка дистрибутивно-лагової авторегресійної моделі з метою визначення результативності в довгостроковому періоді.

9. Основними напрямками удосконалення бюджетно-податкового регулювання цін в Україні на сучасному етапі визначено: забезпечення правової регламентованості та контролю за процесами трансфертного ціноутворення з метою запобігання заниженню загальної суми податків, що сплачуються транснаціональними корпораціями в бюджети різних країн; а також уникнення подвійного оподаткування з метою стимулювання ділової активності та створення сприятливого інвестиційного клімату.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Рогова Н. В. Проблеми ціноутворення в сучасних умовах / Н. В. Рогова. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – (Серія «Економічні науки»). Випуск 14. – Черкаси : ЧДТУ, 2005. – С. 191–193 (0,12 друк. арк.).
2. Рогова Н. В. Регуляторна функція державного бюджету та її виконання в сучасних умовах / Н. В. Рогова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Т. 14. – Суми : ВВП “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2005. – С. 292–296 (0,16 друк. арк.).
3. Рогова Н. В. Вплив монетарної політики на процеси ціноутворення / Н. В. Рогова // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : науково-практичний збірник. – Київ, 2006. – № 3. – С. 98–107 (0,42 друк. арк.).
4. Рогова Н. В. Вплив податкової політики на формування цін в умовах розвитку ринкових відносин / Н. В. Рогова / Економіка та право. Науковий журнал. – Донецьк, 2006. – № 2 (15). – С. 45–50 (0,32 друк. арк.).

5. Рогова Н. В. Вплив політики бюджетних видатків на формування цін в умовах інтеграції економіки / Н. В. Рогова / *Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць*. – Вип. 1 (68). – Київ, 2006. – С. 30–34 (0,18 друк. арк.).
6. Рогова Н. В. Використання європейського досвіду субсидування сільського господарства у вітчизняній практиці / Н. В. Рогова // *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. – 2007. – № 9 (115). – Ч. 2. – Луганськ, 2007. – С. 171–173 (0,12 друк. арк.).
7. Рогова Н. В. Непрямі податки та субсидії з державного бюджету як фактори дії на ціни / А. О. Бойко, Н. В. Рогова // *Вісник Української академії банківської справи*. – 2012. – № 2 (33). – С. 21–26 (0,34 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено теоретичні підходи та практичний світовий досвід податкового регулювання цін (0,18 друк. арк.)*.
8. Рогова Н. В. Державне регулювання трансфертного ціноутворення як інструмент оптимізації системи оподаткування України / Н. В. Рогова // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць*. Вип. 36 / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012 – С. 222–228 (0,28 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях

9. Рогова Н. В. Бюджетні методи регулювання цін як інструмент гармонізації суспільних інтересів / Н. В. Рогова // *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю”*. – Черкаси : ЧДТУ, 2005. – С. 190–191 (0,10 друк. арк.).
10. Рогова Н. В. Валютне регулювання як один із методів впливу на процеси ціноутворення / Н. В. Рогова // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків”*. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2006. – С. 124–126 (0,13 друк. арк.).
11. Рогова Н. В. Модифікація зовнішніх факторів ціноутворення в умовах міжнародної економічної інтеграції / Н. В. Рогова // *Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : зб. тез доп. II Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня – 1 червня 2007 р.) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”*. – Суми, 2007. – С. 139–140 (0,09 друк. арк.).
12. Рогова Н. В. Вплив податкової політики на формування цін / *Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації* / Н. В. Рогова // *Сборник трудов III Международной научно-практической конференции аспирантов и студентов*. – Симферополь, 2007. – С. 162–163 (0,10 друк. арк.).
13. Рогова Н. В. Бюджетні методи регулювання цін в умовах трансформації економіки України / Н. В. Рогова // *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Банківська система України в умовах глобалізації*

- фінансових ринків”. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2008. – С. 141–143 (0,13 друк. арк.).
14. Рогова Н. В. Бюджетні методи регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки України / Н. В. Рогова // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків”. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2008. – С. 128–130 (0,11 друк. арк.).
 15. Рогова Н. В. Митно-тарифні фактори цінової конкурентоспроможності / Н. В. Рогова // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – С. 85–86 (0,09 друк. арк.).
 16. Рогова Н. В. Міжнародний досвід вимірювання цінової конвергенції / Н. В. Рогова // Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика : зб. тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 травня 2010 р.) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2010. – Т. 2. – С. 151–152 (0,10 друк. арк.).
 17. Рогова Н. В. Міжнародна економічна інтеграція у сфері ціноутворення / Н. В. Рогова // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2010. – С. 256–257 (0,09 друк. арк.).
 18. Рогова Н. В. Роль місцевого бюджету в регулюванні цін / Н. В. Рогова // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків”. 20–21 жовтня 2011 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2011. – С. 202–204 (0,11 друк. арк.).
 19. Рогова Н. В. Програмно-цільовий метод як фактор забезпечення ефективного розподілу бюджетних ресурсів / Н. В. Рогова, А. С. Боженко // Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (22–24 червня 2012 р.) / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 122–123 (0,09 друк. арк.). *Особистий внесок: Обґрунтовано роль програмно-цільового методу у формуванні ефективної системи розподілу бюджетних ресурсів (0,05 друк. арк.).*
 20. Рогова Н. В. Удосконалення регулювання трансфертних цін в умовах інтеграції світового господарства / Н. В. Рогова // Збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків”. 18–19 жовтня 2012 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ (м. Київ), 2012. – С. 274–276 (0,10 друк. арк.).
 21. Рогова Н. В. Державне регулювання трансфертного ціноутворення як інструмент оптимізації системи оподаткування України / Н. В. Рогова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Вип. 36 / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 222–228 (0,12 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Рогова Н. В. Бюджетні методи регулювання цін в умовах інтеграційного розвитку економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2013.

У дисертаційній роботі поглиблено розуміння сутності ціни як економічної категорії і об’єкта державного впливу. Визначені особливості прояву функціонального змісту ціни в ринковій економіці. Узагальнені теоретичні положення державного регулювання цін та загальних процесів ціноутворення. Проведено дослідження основних форм міжнародної економічної інтеграції та на її основі визначено базові характеристики впливу даного процесу на механізм ціноутворення та пріоритетні засади бюджетного регулювання цін. Обґрунтовані напрямки та сила впливу податкових та бюджетно-видаткових інструментів на цінову складову державної політики. Систематизовано теоретичні положення та світовий досвід бюджетного антикризового регулювання та формалізовано, на їх основі, систему стабілізації кон’юнктурних коливань вітчизняної економіки. Розроблено методичний підхід до визначення залежності цін від обсягів надходжень до державного бюджету за різними видами податків. Удосконалено методичний інструментарій оцінювання векторів подальшого інтеграційного розвитку України. Розглянуто напрямки правового упорядкування трансферних цін.

Ключові слова: ціна, податки, субсидії, бюджетні методи регулювання, податкове навантаження, інтеграція, трансфертне ціноутворення.

АННОТАЦИЯ

Рогова Н. В. Бюджетные методы регулирования цен в условиях интеграционного развития экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2013.

В диссертационной работе исследована эволюция теоретических подходов к определению категории цены и установлена дифференциация проявления её функций на микро- и макроуровнях. Выявлено существование трёх общих подходов к рассмотрению экономического понятия цены, которые базируются, соответственно, на теории стоимости, теории предельной полезности и теории спроса и предложения.

Рассмотрены основные методы, формы и инструменты государственного регулирования цен. Определено, что, как объект регулирования, цены находятся под влиянием административных, монетарных и бюджетных рычагов, которые могут оказывать как прямое, так и опосредованное воздействие на резуль-

тативный показатель. Обоснована невозможность достижения высоких экономических и социальных стандартов развития экономик при использовании исключительно механизмов свободного рыночного ценообразования.

В аспектах участия Украины в процессах глобализации проанализирована взаимосвязь и установлено влияние форм интеграции на выбор методов государственного регулирования ценами. Выявлена тенденция постепенной универсализации макроэкономических методов регулирования цен через сближение инструментария денежно-кредитной и бюджетной политики государства.

Предложена формализация системы комплексного влияния бюджетных регуляторов на ценовую составляющую государственной политики. Налоговое регулирование включает процесс оценивания характера и направления влияния каждого налога, а также уровень чувствительности субъектов хозяйствования к изменению налоговой нагрузки. Система бюджетных расходов реализуется в части их дифференциации по принципу приоритетности и идентификации четких критериев результативности осуществляемых государственных расходов.

Построена система нелинейных многофакторных регрессионных моделей определения силы, направления и приоритетности влияния каждого из налогов на индекс потребительских цен и индексы цен в промышленности, строительстве, сельском хозяйстве. Результаты разработанного научно-методического подхода являются основой построения и будущей корректировки бюджетной политики государства в разрезе формирования оптимальных пропорций между уровнем налоговой нагрузки, темпами роста цен и объемами поступления денежных средств в бюджет страны.

Сформирован методический подход к оценке приоритетности векторов интеграционного развития Украины, который предусматривает сравнение нескольких сценариев международного сотрудничества, и учитывает полученный в будущем экономический эффект. С целью практической реализации данного подхода предложено использовать в краткосрочном периоде авторегрессионную модель, а в долгосрочном периоде – дистрибутивно-лаговую авторегрессионную модель.

Обоснованы основные принципы и выявлены приоритетные задачи совершенствования государственного надзора в сфере налогового регулирования цен и эффективности проведения ценового субсидирования. Обоснована необходимость проведения доработки нормативно-правовой базы в области трансфертного ценообразования транснациональных компаний.

Ключевые слова: цена, налоги, субсидии, бюджетные методы регулирования, налоговая нагрузка, интеграция, трансфертное ценообразование.

SUMMARY

Rogova N. V. Budgetary methods of price regulation in the conditions of integration economic development. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics by specialty 08.00.08. – Money, Finance, Credit. – The Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine, Sumy, 2012.

The paper intensifies understanding of the essence of prices as an economic category and the object of government influence. The thesis identifies features of the functional content of prices in the market economy. There are theoretical provisions of state price regulation and general pricing process. The paper includes the study of the major forms of international economic integration and on this basis determines the basic characteristics of its impact on the pricing mechanism and priority principles of fiscal adjustment in prices. It substantiates a reasonable direction and impact strength of tax and fiscal instruments on the price component of public policy.

The thesis systematizes theoretical principles and international experience of budgetary crisis management and on this basis there is a formalization of a system of short-term fluctuations stabilization of the domestic economy. The paper provides the methodical approach to determining prices correlation with the volume of government revenue for various types of taxes. The thesis discloses the methodic for evaluation vectors of the further integration of Ukraine. It considers areas of legal regulation of transfer prices.

Key words: prices, taxes, subsidies, budgetary control methods, tax burden, integration, transfer pricing.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Макаренко Михайло Ілліч

Підписано до друку 09.04.2013.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160 від 10.04.2008